

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Yttrande

1 (15)

Datum
2022-03-03

Ärendebeteckning
536-51894-2021

Regeringskansliet
n.remissvar@regeringskansliet.se

En säker tillgång till dricksvatten av god kvalitet

Er beteckning: N2021/02620

Länsstyrelsen i Västra Götalands län yttrar sig över 2020 års dricksvattenutrednings betänkande *En säker tillgång till dricksvatten av god kvalitet* (SOU 2021:81). Länsstyrelsen yttrar sig här både i egenskap av länsstyrelse och som vattenmyndighet för Västerhavet.

Sammanfattning

Länsstyrelsen är generellt positiv till utredningens förslag. Vi anser dock att:

- Övervakningen av tillståndet i våra vatten i dag har brister. Utredningen föreslår inte någon lösning på detta, samtidigt bygger dess förslag på att en tillräcklig övervakning finns på plats.
- Vad gäller riskbedömning i tillrinningsområdet:
 - o Tillrinningsområden bör avgränsas av SGU och SMHI.
 - o De åtgärder som riskbedömningen mynnar ut i bör riktas till myndigheter och inte till verksamhetsutövare.
 - o Den korta tidsplanen för genomförande innebär att centrala myndigheter omgående behöver få resurser för att ta fram de underlag, vägledningar och föreskrifter som behövs.
- Ett uttryckligt krav på underhålls- och förnyelseplaner bör införas i lagen om allmänna vattentjänster
- Vi bedömer att föreslagen författningsändring i 1.12, som beskrivs i kapitel 16, inte är tillräcklig för att uppfylla Sveriges skyldigheter enligt artikel 16 i dricksvattendirektivet.
- Länsstyrelsen saknar ett resonemang i betänkandet om utmaningarna kopplat till varierande vattentillgång i ett förändrat klimat.

2 Utredningsuppdrag och tillvägagångssätt

Länsstyrelsen noterar att utredningen lämnat två stora knäckfrågor utanför betänkandet, såväl tillgången till råvatten för dricksvattenproduktion som bristen på övervakning.

Tillgång till råvatten för dricksvattenproduktion

Länsstyrelsen ser stora behov av att på nationell nivå lyfta problematiken med tillgång till råvatten för dricksvattenproduktion. Sveriges kvantitativa förutsättningar för dricksvattenproduktion behöver beskrivas och uppmärksammas för att säkra tillgång till dricksvatten av god kvalitet. I utredningen nämns till exempel inte 11 kap miljöbalken om myndigheternas ansvarsområden inom dricksvattenproduktion för Havs- och vattenmyndigheten och länsstyrelsen.

Övervakning

Vattenmyndigheterna saknar i dag möjligheter att säkerställa att den övervakning, som krävs enligt ramdirektivet för vatten, verkligen genomförs. Detta kommer även att gälla för den övervakning som ska bedrivas i tillrinningsområden för uttagpunkter.

Länsstyrelsen vill betona de många bristerna i nuvarande övervakning och att det kommer att behövas ytterligare övervakning för att uppfylla kraven i det nya dricksvattendirektivet. Precis som när det gäller övervakningen inom vattenförvaltningen, behövs dock förtydligande av ansvar och resurser för att säkerställa att övervakningen i tillrinningsområden för vattenuttag genomförs enligt vattenmyndigheternas övervakningsprogram.

I betänkandet saknas förslag på hur övervakningen ska finansieras och styras. Övervakningen är samtidigt grundläggande för att ändamålsenliga riskbedömningar i tillrinningsområdena ska kunna genomföras, när dricksvattendirektivet införlivas i svensk lag. I och med att de frågorna inte löses så denna utredning, så återstår det att hantera.

10 Riskbaserad metod för dricksvattensäkerhet

10.1 En riskbaserad metod för dricksvattensäkerhet ska införas

10.1.4 Utgångspunkter vid genomförandet av riskbaserad metod

Länsstyrelsen ser behov av ett förtydligande av vilka dricksvattentäkter som ska omfattas av genomförandet av 2020 års dricksvattendirektiv i Sverige. I artikel 3.6 framgår det att vattenleverantörer som tillhandahåller mindre än 10 m³ per dag i

genomsnitt eller försörjer färre än 50 personer som en del av en kommersiell eller offentlig verksamhet endast ska omfattas av artiklarna 1–6 och artiklarna 13, 14 och 15 i direktivet samt relevanta bilagor, vilket torde innebära att vattenmyndigheterna ändå ska se till att övervakning enligt artikel 13.2.d genomförs för dessa mindre vattentäkter.

Länsstyrelsen konstaterar däremot att undantaget i artikel 3.6 endast rör kommersiell eller offentlig verksamhet. Dricksvatten från en enskild vattentäkt som tillhandahåller mindre än 10 m³ per dag i genomsnitt eller försörjer färre än 50 personer, om vattnet inte tillhandahålls som en del av en kommersiell eller offentlig verksamhet, får däremot undantas enligt artikel 3.3 d. Det kräver däremot, enligt artikel 3.4, att den berörda befolkningen informeras om att undantagen utnyttjas och om alla åtgärder som kan vidtas för att skydda människors hälsa från de skadliga effekterna av alla slags föroreningar av dricksvatten. Dessutom ska den berörda befolkningen, i fall då det är uppenbart att kvaliteten på sådant vatten utgör en potentiell fara för människors hälsa, omedelbart ges lämpliga råd. Länsstyrelsen förespråkar att undantaget i artikel 3.3 d ska tillämpas i Sverige, men det kräver en tydlig reglering och ansvarsfördelning för de uppgifter som i så fall behöver utföras enligt artikel 3.4.

10.2 Tillrinningsområdena avseende uttagspunkter för dricksvatten

10.2.2 Vattenförvaltningen

Brister i övervakningen

Länsstyrelsen vill förtydliga att det myndighetsgemensamma arbetet inom projektet ”Full koll på våra vatten” inte kommer att kunna åtgärda alla brister inom övervakningen. Ett av momenten inom ”Full koll på våra vatten” är att utveckla en strategi för organisation av övervakningen samt finansieringsform. Strategin kommer att behöva diskuteras i ett större sammanhang på nationell nivå. För att uppfylla övervakningsbehoven krävs ökade resurser till övervakning och eventuellt författningsändringar.

10.2.5 Överväganden och förslag

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att vattenmyndigheterna får ansvaret för att det genomförs riskbedömningar inom tillrinningsområden till vattentäkter.

Genom att vattenmyndigheten gör riskbedömningar för vattenförekomster, utför de en del av jobbet med att bedöma risker för dricksvatten redan i dag. Utredningens förslag att riskbedömningen

ska göras för tillrinningsområdet kan dock innebära en annan geografisk skala än den som vattenmyndigheten använder i dag.

Länsstyrelsen vill dock lyfta riskerna med att genomföra dricksvattendirektivet på detta sätt. Vattenmyndigheterna får enligt förslaget inte ökat mandat att samla in information och inte heller mer resurser för övervakning. Det skulle behövas för att säkerställa vattenmyndigheternas möjlighet att fylla det ansvaret. Oklarheter om huruvida vattenförvaltningens organisation ska förändras innebär också en risk. En förutsättning för att dricksvattendirektivet ska kunna genomföras inom tidsramen är att nuvarande organisation finns kvar och tilldelas de resurser som krävs för genomförandet.

Länsstyrelsen förutsätter att den riskbedömning som ska göras i tillrinningsområdena för uttagpunkter för dricksvatten ska ha en detaljeringsgrad motsvarande den som idag utförs inom arbetet med genomförandet av ramdirektivet för vatten. Länsstyrelsen ser inte att denna kan jämföras med exempelvis lokalkartering i fält av mindre områden såsom genomförs i andra utredningar eller undersökningar.

Länsstyrelsen vill även framhålla att en riskbedömning som genomförs senast år 2027 till stor del kommer baseras på den övervakning som utförs i dag. Länsstyrelsens bedömning är att det kommer ta tid tills alla brister i övervakningen är åtgärdade; rimligtvis är detta arbete inte klart till år 2027. Detta sätter vissa ramar för hur detaljerad riskbedömningen för tillrinningsområden för uttagpunkter kommer att kunna vara till år 2027.

Avrinningsområde och tillrinningsområde

Länsstyrelsen anser att SGU och SMHI bör få i uppdrag att avgränsa tillrinningsområden för uttagpunkter. De tar fram de geografiska avgränsningarna av vattenförekomster och avrinningsområden till dessa på uppdrag från vattenmyndigheterna. Det är lämpligt att arbeta på samma sätt vid avgränsning av tillrinningsområden.

Länsstyrelsen anser vidare att SGU och SMHI bör tilldelas extra resurser för att kunna leverera avgränsningar av tillrinningsområden. Det är av stor vikt att dessa avgränsningar tas fram skyndsamt, för att riskbedömningar och riskhanteringsplaner ska hinna beslutas senast år 2027.

Vattenmyndigheterna bör få besluta om riskhanteringsåtgärder

Utredningen beskriver att riskbedömningen för tillrinningsområdet resulterar i förebyggande eller begränsande åtgärder. Dessa kan komma att omfatta inskränkningar i markanvändning, vilket då påverkar den fysiska planeringen.

Länsstyrelsen föreslår att Boverket ges i uppdrag att tillsammans med Havs- och vattenmyndigheten tydliggöra hur dessa nya bestämmelser ska ses i förhållande till plan- och bygglagen.

Länsstyrelsen ser positivt på att riskbedömningarna kan ge bättre råvattenkontroll och övervakning av vattenkvalitet inom tillrinningsområdena.

Särskilt om säkerhetszoner och vattenskyddsområde

Länsstyrelsen saknar ett resonemang i betänkandet om hur riskbedömningarna i tillrinningsområdet förhåller sig till riskanalyser vid inrättande av vattenskyddsområden. När vattenskyddsområden tas fram görs oftast en riskanalys för vattentäkten. Eftersom det inte ställs lagkrav om vattenskyddsområden, finns inte riskanalyser för samtliga vattentäkter. De kan därför inte användas för att uppfylla kraven enligt 2020 års dricksvattendirektiv.

Syftet med en riskanalys för vattenskyddsområde och förslaget till riskbedömning i tillrinningsområdet är mycket snarligt. Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att det bör göras samlade riskbedömningar inom ett avrinningsområde om så är möjligt. Detta gör att riskbedömningen inom tillrinningsområdet inte kommer att kunna tillämpas som underlag till vattenskyddsområde eller andra riskreducerande åtgärder som är specifika för en enskild uttagpunkt. Samtidigt kommer underlag att samlas in som även används vid riskanalyser för specifika vattentäkter. Det vore önskvärt att, om möjligt, tillhandahålla hela eller delar av underlaget för riskbedömningen i tillrinningsområdet till dricksvattenproducenterna vid framtagande av vattenskyddsområden.

Havs- och vattenmyndigheten och SGU bör ha rätt att meddela föreskrifter inom respektive ansvarsområde

Länsstyrelsen tillstyrker att Havs- och vattenmyndigheten och SGU blir föreskrivande myndigheter avseende riskbedömning och riskhantering i tillrinningsområden avseende uttagpunkter. Länsstyrelsen förespråkar att uppdragen till dem tydliggör ansvarsfördelningen dem mellan.

Länsstyrelsen anser att SGU och Havs- och vattenmyndigheten bör tilldelas extra resurser för att skyndsamt kunna leverera nödvändiga föreskrifter och vägledningar. Länsstyrelsen noterar att tidsramen är mycket snäv från det att direktivet införlivas i svensk lag till riskbedömningar och riskhanteringsplaner ska vara på plats. För att vattenmyndigheterna ska hinna genomföra riskbedömningar och ta fram riskhanteringsplaner, behöver föreskrifter finnas på plats senast år 2024. Det är av yttersta vikt att Havs- och vattenmyndigheten och SGU får resursmässiga möjligheter för att klara denna tidplan.

Länsstyrelsen efterfrågar vidare ett förtydligande att Havs- och vattenmyndigheten och SGU som föreskrivande myndigheter även ska vägleda – inte enbart att risken ska bedömas, utan också hur. Exempelvis nämner utredningen kort att den riskbaserade metoden bör ta större hänsyn till hur klimatförändringarna påverkar vattenresurserna. Det framgår dock inte hur det ska göras. Det behöver beskrivas i föreskrifterna, där det också bör framgå hur riskbedömningen av tillrinningsområden för uttagspunkter ska förhålla sig till andra ämnen än de som listas i dricksvattendirektivets bilagor.

10.3 Råvattenkontrollen

10.3.4 Överväganden och förslag

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag att regeringen bör ge ett uppdrag till Livsmedelsverket och SGU att utreda formerna för ett nytt system för insamling av data från råvattenkontroll.

Länsstyrelsen tillstyrker även att det ska bli obligatoriskt att genomföra provtagning av råvatten och att lämna in råvattendata till datavärd. Dessa data kan vara ett användbart underlag för riskbedömningar och riskhanteringsplaner. En riskbedömning kan dock inte enbart vila på råvattenkontroll. Utredningen är tydlig med att råvattenkontrollen inte är avsedd att ersätta miljöövervakning i stort, utan att det är vattenmyndigheterna som skall se till att tillräcklig övervakning bedrivs.

13 Vattenläckage

13.4 Överväganden och förslag

13.4.1 *En ny bestämmelse om huvudmannens ansvar för underhåll*

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag om att en ändring ska göras i 13 § lagen om allmänna vattentjänster som tydliggör huvudmannens skyldighet att underhålla en allmän va-anläggning och se till att den på ett tillfredsställande sätt fyller sitt ändamål.

Underhålls- och förnyelseplaner

Länsstyrelsen anser att det också bör införas en skyldighet i lagen om allmänna vattentjänster för huvudmannen att upprätta förnyelse- och underhållsplaner.

Länsstyrelsen uppfattar att utredningen anser att det – för att kunna bedriva ett systematiskt uppföljningsarbete – är nödvändigt att varje VA-huvudman tar fram en plan för underhålls- och förnyelsearbete. Länsstyrelsen delar denna bedömning, men anser att planeringen

också bör vara en skyldighet som uttryckligen framgår av lagstiftningen. En sådan skyldighet skulle säkerställa att dessa planer verkligen tas fram i tid och att varje huvudman analyserar vilka underhållsåtgärder som behöver prioriteras. Då är chansen större att de åtgärder som krävs blir utförda.

Utredningen har, som ett av skälen till att inte föreslå att underhålls- och förnyelseplaner ska införas i lagen om allmänna vattentjänster, angett att Lagrådet lämnat kritik mot tidigare utredningsförslag. Länsstyrelsen anser att Lagrådets kritik i stället hade kunnat tagits som utgångspunkt för ett mer genomarbetat förslag på reglering av förnyelse- och underhållsplaner.

13.4.4 Tillsyn

Länsstyrelsen håller inte med om utredningens tolkning att det skulle föreligga ett underhållsansvar för kommunen enligt 6 § i lagen om allmänna vattentjänster och att länsstyrelsen genom detta har ett tillsynsansvar för underhåll. Enligt 51 § utövar Länsstyrelsen tillsyn över att kommunen fullgör sin skyldighet enligt 6 § att tillgodose behovet av vattentjänster. Länsstyrelsen bedömer att tillsynsansvaret omfattar att behovet tillgodoses men inte hur kommunen löser det. Länsstyrelsen har alltså ingen direkt tillsyn enligt lagen om allmänna vattentjänster över att underhåll utförs av ledningar så att inte läckage av vatten uppkommer, utan har enbart tillsyn över att behovet av vattenförsörjning tillgodoses för befintlig eller blivande bebyggelse.

I utredningens förslag om ändring i 13 § lagen om allmänna vattentjänster utpekas ingen tillsynsmyndighet. Detta är dock inget hinder för den att föreslagna ändringen kan göras.

15 Övervakning av dricksvatten och bristande iakttagande av parametervärden

15.3 Överväganden och förslag

15.3.2 *Ett delat ansvar för övervakningsprogrammet*

Länsstyrelsen anser att gränsdragningsproblem enligt artikel 13 bör avgöras på regerings- eller nationell myndighetsnivå. Den nationella samordningsgruppen för dricksvatten kan vara en diskussionspartner, men bör inte ha avgörande beslutanderätt.

15.3.4 *Ett fortsatt godkännande av riskbedömningen och undersökningsprogrammet*

Länsstyrelsen noterar att kontrollmyndigheten (framför allt kommuner) föreslås få i uppdrag att tillåta minskning eller kräva utvidgning av verksamhetsutövarens (dricksvattenproducentens)

övervakning. Detta förutsätter en tät dialog med den myndighet som genomför riskbedömningar i tillrinningsområdet (vattenmyndigheten enligt förslaget). Vägledning från nationella myndigheter behövs.

15.3.6 Vattenmyndigheterna ska ansvara för övervakning som rör tillrinningsområdena

Länsstyrelsen tillstyrker att vattenmyndigheterna får ansvar för att ta fram och besluta om övervakningen i tillrinningsområden för uttagspunkter för dricksvatten. Det ansvaret finns redan enligt vattenförvaltningsförordningen. Ansvaret behöver dock förtydligas och resurser tilldelas, för att säkerställa att övervakningen i tillrinningsområdena genomförs enligt vattenmyndigheternas övervakningsprogram. Samma förhållanden gäller för övervakning av ämnen från bevakningslistan.

Länsstyrelsen tillstyrker vidare att riskhanteringsåtgärder inom tillrinningsområden till uttagspunkter enligt bevakningslistan ska hanteras av vattenmyndigheterna. För att det ska fungera fullt ut krävs dock säkra riskbedömningar som i sin tur är beroende av god övervakning. Det kan övervägas om Livsmedelsverket borde vara ansvarigt för vägledningen kring detta, för att få en bättre samordning av all övervakning kopplad till bevakningslistan.

Länsstyrelsen tillstyrker även att Havs- och vattenmyndigheten och SGU får i uppdrag att bedöma vilka krav i artikel 13 som är relevanta för övervakningen inom ramen för riskbedömningen avseende tillrinningsområdena för uttagspunkter för dricksvatten. Havs- och vattenmyndigheten och SGU behöver snabbt ta fram nödvändiga föreskrifter och vägledningar kring detta.

15.3.7 Avhjälpan åtgärder samt begränsning av användningen av dricksvatten är i första hand verksamhetsutövarens ansvar

Länsstyrelsen tillstyrker att verksamhetsutövaren (dricksvattenproducenten) ska vara skyldig att vidta åtgärder, om det vid provtagningen av dricksvattnet skulle visa sig att uppställda parametervärden inte iakttas vid den punkt där de normalt ska iakttas.

16 En förbättrad tillgång till dricksvatten

16.3 Överväganden och förslag

Enligt Länsstyrelsens uppfattning uppfyller inte staten Sverige kraven enligt artikel 16 i dricksvattendirektivet genom den föreslagna författningsändringen.

Länsstyrelsen efterfrågar en konsekvensbedömning för att säkerställa att kraven i artikel 16 kan uppfyllas med hjälp av förslaget tillägg i

länsstyrelseinstruktionen som innebär att länsstyrelserna får ett uppdrag att följa upp tillgången till dricksvatten och främja användningen av dricksvatten från kran.

16.3.4 Tillgången till dricksvatten för utsatta och marginaliserade grupper hanteras inom ramen för befintlig lagstiftning

Ett ansvar som ryms inom befintlig lagstiftning

Länsstyrelsen delar inte utredningens uppfattning att tillgången till vatten för samtliga i Sverige löses inom ramen för den lagstiftning som finns i socialtjänstlagen och lagen om mottagande av asylsökande. Möjligheten till hjälp med stöd av dessa lagar förutsätter att de som behöver tillgång till dricksvatten är berättigad till stöd samt att de överhuvudtaget vänder sig till det offentliga och begär stöd.

16.3.7 Bevaka och analysera frågan om förbättrad tillgång till vatten och främjande av dricksvatten ur kran

Eftersom det i dag inte är säkerställt att alla i Sverige har tillgång till dricksvatten, räcker det inte att enbart ge länsstyrelsen i uppgift att följa upp frågan. Även om förslaget anger att länsstyrelserna ska ha ansvar för frågan om att förbättra eller upprätthålla tillgången till dricksvatten ges inga mandat till länsstyrelserna att se till att eventuella brister åtgärdas. Därmed anser vi inte att förslaget garanterar att Sverige vidtar de åtgärder som är nödvändiga för att förbättra eller upprätthålla tillgången till dricksvatten för alla, särskilt utsatta och marginaliserade grupper.

Länsstyrelsen får inte heller några mandat för att genomföra punkt 2 i artikel 16 som gäller att främja användande av dricksvatten ur kran. Även här saknar länsstyrelsen idag mandat att genomföra åtgärder som säkerställer att kraven som ställs i direktivet uppfylls.

För att staten Sverige ska se till att kraven enligt artikel 16 i dricksvattendirektivet uppfylls, behöver det i stället utredas vilken typ av reglering som krävs för att vi ska kunna säkerställa att konkreta åtgärder vidtas.

18 System för rapportering

Länsstyrelsen bedömer att ett nytt system för rapportering sannolikt behövs för att uppfylla kraven i 2020 års dricksvattendirektiv. VISS har inte den funktion som krävs för att kunna användas i rapportering. Sådana krav har inte heller ställts vid designen av det uppdaterade systemet VISS 2.0. Resurser behöver avsättas för att skapa ett system som uppfyller kraven på rapportering dricksvattendirektivet.

Länsstyrelsen håller med utredningen om att det är otydligt hur rapporteringen till EU ska genomföras. I vattenförvaltningens arbete

styr rapporteringskraven till viss del struktur och planering för hela arbetsgenomförandet. Innan ramarna för rapporteringen av dricksvattendirektivet är bättre kända, finns betydande hinder för att kunna skapa en effektiv arbetsprocess, så att Sverige kan lämna relevant information till EU-kommissionen i rätt tid.

Länsstyrelsen vill i sammanhanget också lyfta att huvudansvar för rapporteringen skulle kunna ligga hos Livsmedelsverket för att samordnas med annan rapportering som Livsmedelsverket ansvarar för. Det skulle kunna ge samordningsvinster.

19 Informationsutbyte och sekretess

19.4 Överväganden och förslag

19.4.2 Riskbaserad metod

Befintliga bestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen är tillräckliga

Länsstyrelsen instämmer i att de befintliga bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen är tillräckliga för att skydda känsliga uppgifter i de riskbedömningar för tillrinningsområdena för uttagspunkter för dricksvatten som ska utföras enligt 2020 års dricksvattendirektiv.

Länsstyrelsen bedömer att det, med stöd av befintliga sekretessbrytande bestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen tillsammans med föreslagen paragraf 7 a kap 3 § vattenförvaltningsförordningen, kommer vara möjligt att delge nödvändig information till de verksamhetsutövare som omfattas av offentlighets- och sekretesslagen.

Länsstyrelsen instämmer i utredningens bedömning sekretessprövning måste göras i varje enskilt fall. Utredningen anger att det är svårt att lämna någon generell vägledning för hur utlämnande myndighet ska hantera sekretessprövningen när någon begär ut uppgifter om exempelvis riskbedömningarna. Länsstyrelsen anser däremot att en nationell vägledning för säkerhetsskyddsklassificering bör tas fram. Flera myndigheter och en stor mängd vattenproducenter kommer att hantera samma typ av information inom ramen för dricksvattendirektivet. En vägledning som ger samsyn kring säkerhetsskyddsklassificeringen skulle underlätta säkerhetsskyddsarbetet och framför allt öka informationssäkerheten.

Det behövs ingen ytterligare bestämmelse i offentlighets- och sekretesslagen gällande informationsutbyte mellan myndigheter och verksamhetsutövare som inte omfattas av offentlighets- och sekretesslagen

Det är oklart hur utredningen tänker sig att Vattenmyndigheten ska uppfylla sina skyldigheter i dricksvattendirektivet om att informera enskilda vattenproducenter som inte omfattas av offentlighets- och sekretesslagen, i de fall riskbedömningen innehåller sekretessbelagd information. Länsstyrelsen befävar att det kan bli svårt att möta både informationskravet och samtidigt bevara uppgifternas sekretess vid utlämning av information till dessa vattenproducenter.

Länsstyrelsen konstaterar att risken finns att vattenmyndigheterna kommer ha en skyldighet enligt vattenförvaltningsförordningen som hindras av offentlighets- och sekretesslagen, förutsatt att det inte går att tillämpa bestämmelsen om nödvändigt utlämnande i 10 kap 2 § offentlighets- och sekretesslagen.

Det finns möjlighet att undanta information enligt Inspiredirektivet

Länsstyrelsen stöder utredningens bedömning att möjligheterna att avvika från EU-rapporteringskraven med hänvisning till artikel 13.1 i Inspiredirektivet bör nyttjas och att känsliga uppgifter som är sekretessbelagda enligt svensk rätt inte bör lämnas vidare för EU-rapportering. Länsstyrelsen stöder även de nya föreslagna styckena i 9 kap. 1 § vattenförvaltningsförordningen.

Länsstyrelsen saknar dock ett resonemang kring IT-säkerhet i betänkandet. Då 2020 års dricksvattendirektiv förutsätter att känslig information ska hanteras på aggregerad nivå, kräver det att informationen hanteras i ett eller flera tillräckligt säkra IT-system. Om nya IT-system krävs för arbetet, behöver regeringen tydliggöra vem som ansvarar för dem och finansiera att sådana IT-system tas fram.

21 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag att de nya bestämmelserna ska träda ikraft 1 januari 2023.

22 Konsekvensutredning

22.2.2 Samhällsekonomiska konsekvenser och kostnadseffektivitet

Länsstyrelsen instämmer i utredningens bedömning att den nytta som ett riskbaserat synsätt ger upphov till, tillsammans med vattenförvaltningen i övrigt, i förlängningen får anses vara samhällsekonomiskt motiverat. Detsamma gäller för ökade kostnader för övervakning av dricksvattnet.

22.3.5 Havs- och vattenmyndigheten

Länsstyrelsen föreslår att även Havs- och vattenmyndigheten ska ges ett utökat anslag. Ett effektivt genomförande av 2020 års

dricksvattendirektiv förutsätter att nödvändiga föreskrifter och tydliga vägledningar tas fram tidigt i processen. Länsstyrelsen befarar att en resursbrist hos Havs- och vattenmyndigheten kan resultera i att föreskrifter och vägledningar dröjer vilket i sin tur kommer ha en negativ effekt på hela genomförandearbetet.

22.3.8 Länsstyrelserna

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag att vattenmyndigheten och beredningssekretariatet ska få ett utökat anslag. Länsstyrelsen bedömer dock att det finns risk att tilldelade resurser inte räcker. Länsstyrelsen behöver ta fram en ny metod för riskbedömning och bygga upp nya system för rapportering. Det kommer att kräva mycket resurser.

För att bedöma resursbehovet behöver riskbedömningens metod och detaljeringsnivå ha bestämts. Uppdraget behöver också avgränsas tydligare. Länsstyrelsen vill bland annat att det tydliggörs vem som ska ansvara för att avgränsa tillrinningsområden för uttagspunkter och om vattentäkter med uttag mindre än 10 m³/dygn eller mindre än 50 anslutna personer ska omfattas av riskbedömningarna eller inte.

Länsstyrelsen vill även understryka att en förutsättning för att minska det utökade anslaget efter år 2027 är att arbetet med den riskbaserade metoden i alla väsentliga delar är fullt finansierad och har hunnit införas fullt ut. Det är särskilt viktigt att övervakningen fungerar på ett tillfredsställande sätt.

Länsstyrelsen håller med utredningen om otydligheten i hur rapporteringen till EU ska genomföras. Det medför att det är svårt att bedöma arbetsinsatsen som krävs för rapportering. Tidplan, krav på innehåll och omfattning och förtydligande kring om rapporteringen ska ligga under vattenmyndigheternas ansvar efterfrågas.

Det finns även risk för resursbrist hos vattenmyndigheten i samband med EU-rapporteringen beroende på när EU-rapporteringen ska genomföras och på vilket sätt eftersom arbetet riskerar att behöva ske samtidigt som förberedelsen och genomförandet görs av den EU-rapportering som ska ske enligt ramdirektivet för vatten.

22.3.9 SGU

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag om att SGU ska få ett utökat anslag. Eftersom Länsstyrelsen anser att SGU ska bistå i avgränsning av tillrinningsområden för uttagspunkter för dricksvatten så behöver anslaget även täcka detta.

Länsstyrelsen föreslår därutöver att SMHI får ett utökat anslag för arbetet med att avgränsa tillrinningsområden.

22.3 Konsekvenser för staten

Länsstyrelsen understryker utredningens kommentar att en del av övervakningen inom vattenförvaltningen kommer att behöva finansiering. Detta måste lösas för att övervakningen ska kunna fungera och ändamålsenliga riskbedömningar avseende tillrinningsområden för uttagspunkter ska kunna genomföras.

22.3.13 *Finansiering av statens kostnader*

Länsstyrelsen anser att idéerna om en vattenmiljöavgift är intressanta och att en livsmedelskontrollavgift skulle kunna bli en del av systemet. Det bör utredas ytterligare.

23 Författningskommentarer

23.1 Förslaget till lag om ändring i miljöbalken (1998:808)

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag om ett tillägg i 5 kap 9 § miljöbalken. Länsstyrelsen anser dock att tillägget bör ändras så att det föreslagna nya tredje stycket, ”*[e]tt åtgärdsprogram för vatten får även omfatta och innehålla andra åtgärder än sådana som behövs för att följa en miljökvalitetsnorm, om det behövs för att skydda kvaliteten på dricksvatten*”, bör lyftas in i slutet av paragrafens första stycke och ”*att skydda kvaliteten på dricksvatten*” bör lyftas in i andra stycket punkt 2 och 3.

Att enbart lyfta in ett nytt tredje stycke i 5 kap 9 § miljöbalken öppnar för tolkningen att åtgärder som behövs för att skydda kvaliteten på dricksvatten kan rikta sig till andra än myndigheter och kommuner. Andra stycket punkt 2 och 3 kan tolkas som att de endast rör åtgärder kopplade till miljökvalitetsnormer. Länsstyrelsen anser att riskhanteringsåtgärderna bör följa samma åtgärdssystematik som det svenska genomförandet av ramdirektivet för vatten.

Länsstyrelsen tillstyrker att en definition av dricksvatten lyfts in i 5 kap miljöbalken, men ställer sig däremot frågande till att begreppet dricksvatten föreslås få olika definitioner i miljöbalken, livsmedelslagen och plan- och bygglagen. Länsstyrelsen ställer sig också frågande till att begreppet definieras i tre olika lagar.

23.7 Förslaget till förordning om ändring i vattenförvaltningsförordningen (2004:660)

6 kap § 1 vattenförvaltningsförordningen

Länsstyrelsen konstaterar att förslaget att införa ett krav i vattenförvaltningsförordningen på att riskhanteringsåtgärderna ska ingå i det åtgärdsprogram som ska tas fram enligt artikel 11 i ramdirektivet för vatten. Sista beslutsdatum för riskhanteringsåtgärderna enligt dricksvattendirektivet är den 12 juli

2027 och sista beslutsdatum för åtgärdsprogrammet enligt ramdirektivet för vatten är 22 december 2027.

Länsstyrelsen bedömer att det behöver förtydligas att framtagandet av riskhanteringsåtgärderna och åtgärdsprogrammet enligt ramdirektivet för vatten kan drivas i separata beslutsprocesser och att de redan beslutade riskhanteringsåtgärderna i efterhand kan lyftas in det åtgärdsprogram som ska tas fram enligt ramdirektivet för vatten. Att genomföra båda beslutsprocesserna samtidigt ser inte vattenmyndigheten är möjligt rent tidsmässigt, då det skulle förkorta vattenförvaltningscykeln enligt ramdirektivet för vatten med ca ett halvår.

6 kap § 7 vattenförvaltningsförordningen

Länsstyrelsen tillstyrker att Havs- och vattenmyndigheten och SGU får föreskriftsrätt inom respektive område. Länsstyrelsen konstaterar även att 2020 års dricksvattendirektiv överlämnar till medlemsstaterna att göra egna ställningstaganden i flera fall, exempelvis att definiera tillrinningsområde. Länsstyrelsen vill poängtera vikten av att dessa ställningstaganden görs i de nationella föreskrifterna och att vägledningarna tas fram på central nivå.

7 a kap 3 § vattenförvaltningsförordningen

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag till en ny paragraf, 7 a kap 3 § vattenförvaltningsförordningen, som innebär en skyldighet för varje vattenmyndighet att informera berörda verksamhetsutövare om den riskbedömning som vattenmyndigheten ska utföra rörande tillrinningsområden för uttagspunkter för dricksvatten.

Länsstyrelsen önskar dock en tydligare reglering av 7 a kap 3 § vattenförvaltningsförordningen. I den nya föreslagna paragrafen framgår det att varje vattenmyndighet på ett lämpligt sätt ska informera de verksamhetsutövare som producerar dricksvatten eller tillhandahåller det från en distributionsanläggning om riskbedömningen av tillrinningsområdet. Frågan om vad som ska anses vara ett lämpligt sätt berörs inte närmare i betänkandet. Den föreslagna nya paragrafen 7 a kap 3 § vattenförvaltningsförordningen ingår inte i 7 a kap 7 § vattenförvaltningsförordningen, där Havs- och vattenmyndighetens och SGU:s föreskriftsrätt tas upp.

Länsstyrelsen bedömer att det är lämpligt att Havs- och vattenmyndigheten och SGU får möjlighet att ta fram föreskrifter om hur informationsutbytet ska gå till och under vilka former. Tydliga förutsättningar för informationsutbytet gagnar både vattenmyndigheterna och vattenproducenterna.

7 a kap 5 § vattenförvaltningsförordningen

I författningskommentaren till 7 a kap 5 § vattenförvaltningsförordningen på sidan 512 i utredningen sägs att *"[e]n riskhanteringsåtgärd enligt artikel 8.5 i 2020 års dricksvattendirektiv kan också vara att besluta om ytterligare övervakning i tillrinningsområdena för uttagspunkter för dricksvatten"*. Den ytterligare övervakningen som tas upp i artikel 8.5 riktar sig till vattenleverantörer. Åtgärderna i de åtgärdsprogram som vattenmyndigheten tar fram får endast rikta sig till myndigheter och kommuner i rollen som myndigheter. De får inte vara riktade till myndigheter och kommuner i deras egenskap av verksamhetsutövare. Detta har förtydligats i regeringsbeslutet den 6 oktober 2016 (M2015/01776/Nm). Utredningen är även tydlig med att de riskhanteringsåtgärder som vattenmyndigheten beslutar ska rikta sig till myndigheter och kommuner. Utredningens resonemang i författningskommentarerna till 7 a kap 4 och 5 §§ vattenförvaltningsförordningen går emot varandra i den här frågan.

Länsstyrelsen anser att det hade varit lämpligare att i författningskommentaren till 7 a kap 5 § vattenförvaltningsförordningen hänvisa till artikel 8.4 c i 2020 års dricksvattendirektiv. Länsstyrelsen anser inte att genomförandet av 2020 års dricksvattendirektiv ska innebära en ny ordning, där vattenmyndigheterna ges möjlighet att rikta åtgärder direkt till verksamhetsutövare.

Allmänna synpunkter

Länsstyrelsens saknar ett resonemang om klimatförändringarnas påverkan på tillgången till råvatten för dricksvattenproduktion. Tillgången till dricksvatten är redan i dag periodvis begränsad i delar av landet. För att säkerställa en hållbar samhällsutveckling som inte begränsas av tillgången till dricksvatten behöver denna fråga belysas tydligare.

Många myndigheter har i dag ansvarsområden som rör dricksvattenproduktion. Detta framgår tydligt i betänkandet. Ambitionen att i möjligaste mån fördela ansvaret mellan dessa myndigheter är bra. Samtidigt finns en risk att helhetsperspektivet från råvatten till tappkran, som dricksvattendirektivet syftar till att lyfta, inte beaktas på bästa sätt när styrningen delas mellan många aktörer.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av tf. länsöverdirektören Magnus Peterson, med handläggaren Linnea Ruderfelt som föredragande. I den slutliga handläggningen har också avdelningschefen Sandra Brantebäck, enhetschefen Annika Kjellkvist och vattenvårddirektören Annika Ekvall medverkat.